

Förbättrade arbetsförhållanden och hälsa inom jordbrukssektorn genom användning av IT

Stefan Pinzke & Peter Lundqvist
Temagruppen Arbetsvetenskap (AAT)
Inst för jordbrukets biosystem och teknologi (JBT)
Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)
Box 88, S - 230 53 Alnarp, Sverige
E-post: Stefan.Pinzke@jbt.slu.se, Peter.Lundqvist@jbt.slu.se

En metod är under utveckling för att förbättra lantbrukarnas arbetsförhållanden och hälsa. Lantbrukarna ombeds själva att samla in data om deras arbets- och hälsoförhållanden och rapportera uppgifterna genom Internet till forskargruppen på universitetet. En speciell Web-sida kommer att upprättas där lantbrukarna kan finna instruktioner och formulär för datainsamling. Informationen som rapporteras in med e-post granskas av forskarna på universitetet som ger feed-back med kommentarer och råd för åtgärder. Genom denna metod görs lantbrukarna mer involverad i processen att förbättra sin arbets- och hälsosituation och forskarna erhåller värdefull data för vidare analyser

1. Bakgrund

Jordbrukssektorn anses vara bland de mest riskfyllda branscherna i många länder (U.S. Department of Labor, 1989). Ett flertal studier vid Institutionen för jordbrukets biosystem och teknologi, Alnarp har också visat att sysselsatta i jordbruk och lantbruksbyggnader löper ökad risk för allvarliga olyckor, problem i rörelseorganen och belastningsskador (Lundqvist 1988, Pinzke 1999, Stål 1999). Socialstyrelsen i USA (US Surgeon General) anordnade 1991 en konferens om säkerhet och hälsa i jordbruket. Det konstaterades att lantbruksarbetet var det mest hälsofarliga av alla yrken; det krävs åtgärder för att förebygga olycksfall och för att förbättra hälsovården för de yrkesverksamma. I september 2000 anordnades en nordisk konferens som också behandlade jordbrukets hälso- och säkerhetsaspekter (NMAOH 2000). Även här kunde det konstateras att det är nödvändigt med förebyggande åtgärder.

En av de allra viktigaste strategierna för att förebygga hälsoriskerna är att göra de lantbruksverksamma medvetna om riskerna, öka deras kunskaper om risker och om hur hälsofaror och olyckor kan förebyggas samt att motivera dem till förebyggande åtgärder

för att minska uppkomsten av arbetsolycksfall och personskador.

Det är förenat med många problem att finna åtgärder för att förbättra arbetsförhållanden inom jordbruksföretagen. Företagen är oftast relativt små med få eller inga anställda, de är geografiskt utspridda och det är svårt att arrangera utbildning inom säkerhet och hälsa för de ibland långa resvägarna och för svårigheter att vara ifrån företaget. Dessa är välkända problem för forskare och rådgivare såväl som för företagshälsovården.

En stor del av Sveriges landsbygdsföretagare har tillgång till dator. Antalet förväntas öka vilket också gäller för samhället i stort. Många av företagarna är uppkopplade på Internet. Genom att använda modern IT kan flera av de ovan beskrivna problemen lösas.

2. Material och metoder

En metod är därför nu under utveckling för att förbättra lantbrukarnas arbetsförhållanden och hälsa. Lantbrukarna ombeds själva att samla in data om deras arbets- och hälsoförhållanden och rapportera uppgifterna genom Internet till forskargruppen på universitetet.

En spesiell Web-sida kommer att upprättas där lantbrukarna kan finna instruktioner och formulär för datainsamling. Informationen som rapporteras in med e-post granskas av forskarna på universitetet som ger feed-back med kommentarer och råd för åtgärder.

3. Tillämpning

Satsningar på storskalig mjölkproduktion och nya tekniska lösningar är under stark utveckling. Denna utveckling förändrar arbetssituationen för skötaren och dennes exponering för olika riskfaktorer, som det är angeläget att ha kunskap om för utveckling av effektiva, preventiva och interventiva åtgärder i djurskötarens arbetsmiljö. Faktorer som härvidlag är särskilt viktiga att beakta är arbetsorganisation, psykosociala faktorer, stress och belastningsbesvär.

Den här presenterade metoden avses att tillämpas i ett pågående projekt gällande storskalig mjölkproduktion i Skåne. Avsikten att använda metoden i detta projekt är att underlätta inhämtning av data, återföring av resultat och rekommendationer samt upprättande av nätverk. Detta kommer att möjliggöras genom att upprätta en särskild hemsida på Internet.

Ett viktigt delmål i projektet är att utveckla metoder för att göra mjölkproducenterna involverade i processen att förbättra sina arbetsförhållanden och hälsa.

Lantbrukarna kommer att bli tillfrågade att samla in data om deras arbets- och hälsoförhållanden och rapportera informationen till forskargruppen på universitetet. Informationen samlas in enligt särskilda instruktioner och formulär vilka finns tillgängliga på hemsidan. Informationen som skickas som E-post granskas av forskarna som ger feed-back till mjölkproducenterna med kommentarer och råd till åtgärder. Genom denna metod kan lantbrukaren lära sig mer om sin hälsa och arbetssituation och forskarna kan få viktiga data för vidare analyser.

Studier i hur mjölkproducenten tillägnar sig arbetsmiljöinformationen, sk erfarenhets baserad lärande, kommer särskilt att analyseras i samarbete med Institutionen

för Designvetenskaper, Lunds Tekniska Högskola.

Från hemsidan kan lantbrukaren ladda ner bl.a.:

- ergonomiska checklistor för olika mjölkningssystem
- formulär för internkontroll av arbetsmiljön
- formulär för rapportering av olycksfall och tillbud
- formulär för rapportering av belastningsbesvär och andra arbetsrelaterade hälsoproblem

Hemsidan på Internet skall utgöra en samlingspunkt för mjölkproducentens arbetsmiljöfrågor. Här skall de verksamma finna information om hur man kan åtgärda och förebygga problem i arbetsmiljön. Åtgärder kan vara av olika art: fysiska förändringar (t ex ombyggnad av en arbetsplats eller utbyte av en maskin), arbetsorganisationsförändringar (arbetsutvidgning, arbetsrotation etc.), utbildning (arbetsteknik etc.) eller fysisk träning. Även information hur man kan förbättra luftkvalitén i stallar kommer att ges.

Det skall också finnas utrymme på hemsidan att presentera forskningsresultat och nyheter på arbetsmiljöområdet. Hemsidan kommer att innehålla namn och länkar till personer, myndigheter och organisationer som representerar olika områden inom mjölkproduktionens arbetsmiljö såväl nationellt som internationellt. Det skall finnas utrymme för besökare på hemsidan att skriva in förslag på länkar eller egna synpunkter och kommentarer som rör arbetsmiljön inom lantbruket.

På hemsidan kommer det att vara möjligt att bilda nätverk mellan mjölkproducenter med samma intresseområden.

Förutom text skall det vara möjligt att finna bilder, ljud och filmsekvenser som presenterar arbetsmiljöinformationen på ett attraktivt sätt.

4. Diskussion

Föreliggande metod kan bli en framtida lösning för en mer effektiv hälso- och

sikkerhetsservice till de verksamma inom jordbruksnäringen.

Erfarenheter från metoden genom tillämpningen i projektet Storskalig mjölkproduktion i Skåne kommer att ligga till grund för införandet av motsvarande metodik i ett kommande projekt om Storskalig svinproduktion.

Den presenterade Internet-metoden kan också utgöra en bas för utveckling av internationella projekt. Diskussioner pågår med Federal University of Santa Catarina, Brasilien, för att med samma metodik förbättra lantbruksverksammas arbetsförhållanden och hälsa.

5. Referenser

Lundqvist, P. (1988). Working environment in farm buildings. Results of studies in livestock buildings and greenhouses. Dissertation. Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för lantbrukets byggnadsteknik. Rapport/Report 58. Lund, Sweden.

NMAOH, (2000). Nordic Meeting on Agricultural Occupational Health (MAOH), Program & Abstracts, September 25 – 27, 2000, Swedish University of Agricultural Sciences Alnarp/Malmö, Sweden.
(<http://www.jbt.slu.se/NMAOH>)

Pinzke, S. (1999). TOWARDS THE GOOD WORK - Methods for Studying Working Postures to Prevent Musculoskeletal Disorders with Farming as Reference Work. Doctoral thesis. Department of Agricultural Biosystems and Technology, SLU, Sweden.

Stål, M. (1999). Upper extremity musculoskeletal disorders in female machine milkers - an epidemiological, clinical and ergonomic study. Doctoral thesis, Department of Physical Therapy, University of Lund, Lund, Sweden

U.S. Department of Labor. (1989). Occupational Injuries and Illness in the US by Industries. Bureau of Labor Statistics, Bulletin 2379. Washington, DC: US Government Printing Office, pp. 6-8.

